zultat rozpodobnienia grupy spółgłoskowej, podobnie jak w *dzwon* < psł. **zvonъ*) i innowacyjne znaczenie (rozwój semantyczny 'prędko, szybko' > 'dużo, wiele' > 'wielce, w wysokim stopniu').

bark od XV w. 'zespół kości łączących kończynę górną z tułowiem', *barki* mn 'ramiona', dawniej od XVI w. też 'dolna część ręki od łokcia do dłoni', 'lotka ptaka', stp. od XV w. 'orczyk', dial. 'połączenie nosów płóz; orczyk; nosidła na wodę'. Formalnie odpowiada cz. *brk* 'dutka pióra; gęsie pióro do pisania; spławik', r. dial. *bork* 'trzon pióra', ch./s. *bȑk* 'wąs', dial. 'wąski, ostry koniec, szpic'. Psł. **br̥kъ* 'coś ostrego, spiczastego', w związku z pie. **b^{h}er-* 'być ostrym'. Znaczenie anatomiczne jest innowacją polską (ukr. *bárky* mn 'barki, ramiona' z p. *barki*). — Od tego *barczysty* (dial. też *barczyty*); *bary* od XIX w. 'silnie rozrośnięte ramiona, barki', późne augm. derywowane wstecznie od *barki* (por. podobnie utworzone *flacha* od *flaszka*, *laga* od *laska*).

barłóg od XIV w. 'nędzne, nieporządne posłanie, legowisko', 'legowisko psa lub dzikiego zwierza', dial. też 'zmierzwiona drobna słoma; ściółka pod bydło', stp. XV w. także *barłogo* 'legowisko zwierząt'. Ogsł.: cz. *brloh* 'legowisko zwierza, nora, jaskinia; nędzne mieszkanie', ukr. *berlíh* 'legowisko niedźwiedzia, świń; ściółka dla świń; błotnista kałuża', ch./s. *bŕlog* 'legowisko świń, zwykle kałuża; legowisko zwierząt, nora; brudne miejsce; brudna pościel; śmiecie, śmietnik, śmietnisko; ściółka'. Psł. **bŕ̥logъ* 'legowisko dzikich zwierząt, nora; ściółka, mierzwa', utworzone od psł. **bŕ̥liti* 'rozsypywać śmieci, śmiecić' (por. p. dial. *bardlić* 'śmiecić, brudzić', gł. *borlić* 'mierzwić, rozrzucać, rozsypywać', ch./s. *bŕljati* 'brudzić, zanieczyszczać; grzebać, gmerać w czymś'), z rzadkim przyr. **-ogъ* (co do budowy por. *pieróg*). — Od tego *barłożyć*.

barszcz od XVIII w. 'zupa z buraków ćwikłowych', wcześniej w starszych znaczeniach: od XV w. 'roślina Heracleum sphondylium', od XVI w. też 'zakwaszona zupa przyrządzana z tej rośliny', 'zupa przyrządzana z zakwaszonej mąki, żur'. Płnsł. i słwń.: cz. *bršť* 'roślina Heracleum; napój z posiekanych buraków', r. *boršč* 'Heracleum; zupa z buraków ćwikłowych, barszcz czerwony; kiszone buraki ćwikłowe', dial. też 'kapuśniak; zielenina, nać, np. buraków', słwń. *bȓšč* 'Heracleum sphondylium'. Psł. **br̥ščь* [< **br̥st-jь*] m 'roślina Heracleum sphondylium' (> 'zakwaszona zupa z tej rośliny'), pokrewne stind. *bhr̥ṣṭí-* ż 'ostry koniec, szpic, kant', stwniem. *burst*, *borst* 'szczecina', z pie. **b^{h}r̥sti-* 'coś ostrego, spiczastego'; roślinę nazwano ze względu na ostre, postrzępione liście. Współczesne polskie znaczenie kulinarne wtórne, związane z zarzuceniem potrawy z Heracleum i zastąpieniem jej przez odpowiednią potrawę z buraków ćwikłowych.

barwa od XV w. 'kolor'. Por. dł. *barwa*, gł. *barba*, cz. *barva* 'ts.'. Zapożyczenie ze śrwniem. *varwe* 'farba, kolor' (> niem. *Farbe* 'farba; kolor, barwa'). — Od tego *barwić*, *barwny*, *barwnik*. — Nowszym zapożyczeniem z niem. *Farbe* jest *farba*.

baśń ż od XV w. 'opowiadanie o treści fantastycznej, bajka', dial. też 'kłamstwo, nieprawda, wymysł; plotka'. Ogsł.: cz. *báseň* 'wiersz, poemat', stcz. *básň* / *basň* / *báseň* 'bajka, baśń', r. *basn'* ż 'bajka, wymysł, łgarstwo; gadanina', scs. *basnь* 'baśń, mit, bajka'. Psł. **basnь* ż 'gadanie' > 'opowieść fantastyczna, nieprawdopodobna', nazwa czynności od pie. pierwiastka **b^{h}ā-* 'mówić' (na którym oparte jest *bajać*, zob.), z przyr. **-snь* (co do budowy por. *pieśń*).

bat od XVIII w. 'bicz', *baty* mn 'cięgi, razy, chłosta', dial. 'pędy roślin pnących'. Ogsł.: cz. dial. *bat* 'kij', r. dial. *bat* 'dębowy kij, pałka, maczuga; tłuczek, stępor', ch./s. *bȁt* 'młot; pałka, maczuga; buzdygan; tłuczek, stępor; konar'. Psł. **batъ* 'narzędzie do uderzania (bicz, kij, maczuga, młot)', rzecz. odczas. od psł. **batati* / **batiti* 'uderzać, stukać' (np. cz. dial. *batiti* 'bić, uderzać', r. dial. *batít'* 'stukać', słwń. *bátati* 'bić, uderzać, chłostać'; czas. w polskim niepoświadczony), od pie. **b^{h}āt-* / **b^{h}ət-* 'bić, uderzać' (ale jest też możliwe, że są to czasowniki pochodzenia dźwkn. powstałe na gruncie słow.).

batog od XVIII w. 'mocny bat', *batogi* mn 'cięgi, razy', daw. od XVII w. też *batuk* / *pa-*